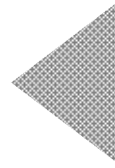

ارتباط سنجی اعتماد زنان روستایی به پروژه منارید و مشارکت آنان در پروژه‌های آبی توانمندسازی؛ تجربه‌ای از شهرستان کرمانشاه

شهر گراوندی^۱

سوسن نوربخش^۲

(تاریخ دریافت ۱۴۰۰/۵/۱۸ - تاریخ تصویب ۱۴۰۱/۷/۱۶)

نوع مقاله: علمی پژوهشی

چکیده

تجربه قبلی از برنامه‌های توسعه‌ای و اعتمادسازی آن‌ها، همواره نقشی تعیین‌کننده در مشارکت مردم محلی در برنامه‌های آبی توسعه روستایی دارد. این در حالی است که برنامه‌ریزان و سیاستگذاران حوزه توسعه روستایی در اغلب موارد از چنین تجربیاتی غفلت نموده و به اجرای برنامه‌های توسعه‌ای در مناطق با تجربه منفی می‌پردازند. از این رو پژوهش حاضر قصد دارد به بررسی فرضیه ارتباط معنادار اعتماد زنان روستایی شهرستان کرمانشاه به پروژه منارید و مشارکت آنان در پروژه‌های آبی توانمندسازی بپردازد. برای این منظور، از روش توصیفی پیمایشی هم‌بستگی استفاده شد و با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته به گردآوری اطلاعات پرداخته شد. جامعه مورد مطالعه زنان مشارکت‌کننده در پروژه منارید بودند $N=270$ که تعداد ۱۶۰ نفر آن‌ها

۱- استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران (نویسنده مسئول) sh.geravandi@razi.ac.ir

۲- کارشناس ارشد ترویج و آموزش کشاورزی پایدار و منابع طبیعی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

با استفاده از نمونه گیری تصادفی ساده مورد مطالعه قرار گرفتند. در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب رگرسیون خطی ساده به کمک نرم افزار آماری SPSS استفاده شد. بر طبق یافته‌ها، پروژه منارید توانسته است اعتماد متوسط به بالایی را در زنان روستایی ایجاد کند. بر اساس نتایج، زنان مشارکت کننده در حد زیادی نیز تمایل به مشارکت در پروژه‌های آتی توانمندسازی روستاییان دارند. نتایج حاصل از همبستگی پیرسون بین دو متغیر اعتماد و مشارکت بیانگر آن است که دو متغیر دارای همبستگی مثبت و معناداری هستند و ۵۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته‌ی مشارکت در پروژه‌های آتی توانمندسازی روستاییان توسط اعتماد به پروژه منارید تبیین می‌شود. در پایان پیشنهادهایی برای برنامه ریزان و مسئولان ارائه شد.

واژه های کلیدی: اعتمادسازی، مشارکت زنان، پروژه های آتی توانمندسازی، منارید.

۱-مقدمه

عملکرد پروژه‌های های قبلی همواره نقشی تعیین کننده در اجرای پروژه‌های بعدی در مناطق روستایی و شهری دارد. بر اساس منابع موجود (عناستانی و همکاران، ۱۳۹۱ و سفیدی و همکاران، ۱۳۹۸) اگر پروژه‌ای با تجربه‌ی منفی برای مشارکت کننده همراه باشد می‌تواند مانع شکل‌گیری اعتماد و در نهایت مشارکت وی در پروژه‌های آتی شود. از این رو اعتماد، پایه عاطفی و اساسی مشارکت (موسوی و همکاران، ۱۳۹۳) و یکی از مهم‌ترین مولفه‌های سرمایه اجتماعی می‌باشد (Nooteboom, 2007, Dugupta, 2009).

امروزه بیشترین توافق در این زمینه وجود دارد که اعتماد مولفه‌ای ضروری در همه انواع روابط اجتماعی است. از این رو اعتماد را می‌توان یکی از عناصر مهم و حیاتی در امر مشارکت تلقی کرد (علیپور و همکاران، ۱۳۸۸). اعتماد و مشارکت مردم در برنامه‌های توسعه به‌عنوان پیش شرط عمده و کلیدی برای موجودیت هر جامعه علی‌الخصوص جامعه روستاییان محسوب می‌شود (ازکیا و حسینی‌راد، ۱۳۸۸ و طالب و همکاران، ۱۳۹۱). هر جا که سطح اعتماد اجتماعی بالا باشد مشارکت و همیاری مردم در عرصه‌های اجتماعی بیشتر است (فتحی، ۱۳۹۱). اعتماد در واقع به‌معنی اطمینان به انتخاب و تصمیم افراد دیگر (Li & Betts, 2003) باشد. در واقع اعتماد یکی از مهم‌ترین عوامل برای پیش بینی رفتار می‌باشد (Aljazzaf et al, 2010). به‌طور کلی اعتماد راهبردی است که افراد را قادر می‌سازد تا خود را با محیط اجتماعی وفق دهند و بدین

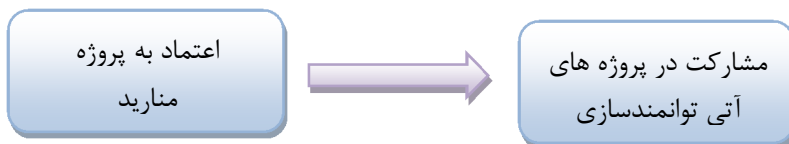
وسیله از فرصت‌های فزاینده سود ببرند و برای تمامی روابط و سیستم‌های اجتماعی ضروری است چون سبب کاهش نافرمانی و رسیدن به اهداف را تسهیل می‌کند و بی‌اعتمادی موجب جدایی اعضای جامعه از هم می‌شود و فرصت‌های مربوط به تعاون و همکاری را نیز از بین می‌برد (قربانی و همکاران، ۱۳۹۴). این در حالی است که بسیاری از برنامه‌های توسعه‌ای به مخدوش شدن این عنصر مهم اجتماعی منجر شده و مشارکت مردم را در برنامه‌های آتی توسعه روستایی را کمرنگ می‌نمایند. توجه به موضوع مشارکت از این جهت حائز اهمیت است که تجربه اجرای برنامه‌های توسعه در کشورهای در حال توسعه نشان داده است که با نادیده گرفتن مشارکت نتوانسته‌اند در عمل به اهداف خود دست یابند (سفیری و تمیز، ۱۳۹۰). قربانی و همکاران (۱۳۹۴) معتقد است که اعتماد و مشارکت دو عنصر مهم برای اجرای مدیریت مشارکتی می‌باشد. از اینرو پژوهش حاضر درصدد است که به بررسی میدانی رابطه اعتماد زنان روستایی به پروژه منارید و مشارکت آنان در برنامه‌های آتی توانمندسازی بپردازد.

توجه به زنان و نقش آنان در برنامه‌های توسعه‌ای از اهمیتی دو چندان برخوردار است. امروزه "رهیافت زن و توسعه‌ا" به‌عنوان یک راهبرد اساسی مطرح است و بر نقش و مشارکت زنان در برنامه‌های توسعه‌ای تاکید فراوان دارد (Upali, 2010). این در حالی است که بر پایه شواهد گوناگون مشارکت زنان در برنامه‌های توسعه‌ای همواره با دو مانع داخلی و بیرونی رو به رو بوده است، اول آن‌که کانون توجه برنامه‌ریزان روستایی بیشتر به مردان روستایی بوده است و زنان روستایی کمتر مورد توجه قرار گرفته است و این مسئله اثرات زیان‌باری را به‌وجود آورده است (فتوتی و همکاران، ۱۳۹۲). دوم آن‌که موانع بسیاری همچون نگرش‌ها و باورهای منفی در جوامع روستایی و ... همواره مانع از مشارکت زنان (Shokati Amghani et al, 2013) در امور مختلف روستا از جمله پروژه‌های توسعه‌ای بوده است. فتوتی و همکاران (۱۳۹۲) معتقدند مشارکت زنان همراه با مردان سبب می‌شود تا روحیه خودباوری، اعتماد به نفس و مسئولیت‌پذیری در آنان تقویت شود و هنگام رویارویی با مشکلات گامی در جهت رفع مشکلات و معضلات بردارند و همواره به‌خود متکی باشند. یکی از پروژه‌های توسعه‌ای که طی چند دهه گذشته (۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵) به هدف توانمندسازی زنان و مشارکت آنان در برنامه‌های

توسعه ای در استان کرمانشاه به اجرا درآمده است، پروژه بین المللی منارید می باشد. این پروژه با مشارکت صندوق تسهیلات محیط زیست جهانی (GEF) و دفتر برنامه توسعه ملل متحد (UNDP) و سازمان جنگل ها و مراتع و آبخیزداری کشور، با هدف شناسایی و رفع خلاها و موانع قانونی و ساختاری موجود در مدیریت یکپارچه منابع طبیعی از طریق ارتقای سطح درک و دانش عمومی، ایجاد معیشت جایگزین برای جوامع محلی جهت کاهش تخریب منابع طبیعی و ارایه رویکردهای مبتنی بر جوامع محلی (فولادیان و همکاران، ۱۳۹۵) اجرا شد. همان گونه که قبلاً بدان اشاره شد، یکی از مهم ترین مخاطبان این پروژه زنان روستایی بودند. از این رو محققان با توجه به گذشت زمان از اجرای پروژه و نمود یافتن دستاوردهای آن، سعی نمودند این پروژه را از لحاظ متغیرهای تحقیق مورد مطالعه قرار دهند (شکل شماره ۱). از این رو پژوهش حاضر قصد دارد به بررسی فرضیه زیر پردازد:

H_0 = بین اعتماد زنان روستایی به پروژه منارید و مشارکت آنان در برنامه های آتی توانمندسازی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

شکل شماره (۱) - مدل مفهومی پژوهش

۲- روش پژوهش و ابزار پژوهش

در این بخش سعی خواهد شد در ابتدا به معرفی محدوده مورد مطالعه پرداخته شود. سپس در ادامه مطالب در خصوص ابزار و روش کار توضیحاتی ارائه شده است.

۲-۱- معرفی پروژه و محدوده مورد مطالعه

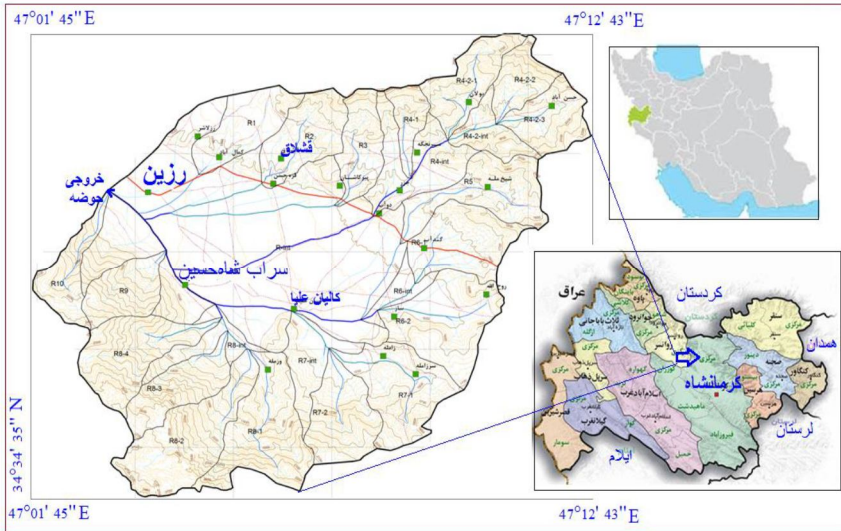
پروژه بین المللی منارید یا تقویت و انسجام سازمانی، در راستای مدیریت یکپارچه منابع طبیعی در چارچوب برنامه توسعه کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا در هفت کشور (اردن، الجزایر، ایران، تونس، مصر، مراکش و یمن) و با مشارکت های فنی و مالی دولت های این کشورها و نیز تسهیلات جهانی محیط زیست و دفتر برنامه عمران ملل متحد به اجرا درآمد. پروژه

منارید در ایران در چهار حوزه آبخیز مختلف شامل: زیست بوم و مرتع، جنگل، اراضی آبی و دیم در مناطق خشک، نیمه خشک و خشک نیمه مرطوب در مساحتی حدود ۴۹۲۳۰ هکتار در سه استان سیستان و بلوچستان، کرمانشاه و یزد همچنین دو استان سمنان و تهران، عرصه های الگویی پروژه مدیریت پایدار منابع آب و خاک (حبله رود) اجرا شده است. این پروژه در چهار زمینه کاری شامل: تخریب سرزمین، تنوع زیستی، تغییرات اقلیم و آب های بین المللی فعالیت های خود را به اتمام رسانده است. هدف اصلی این پروژه رفع خلاها و موانع قانونی موجود جهت مدیریت یکپارچه منابع طبیعی از طریق توسعه و تقویت هماهنگی، ظرفیت سازمانی و اشتراک دانش و نیز به نمایش گذاردن شیوه های موفق و پایدار مدیریت آب و اراضی و تعمیم آن ها به سطوح بالاتر است. در راستای دستیابی به این هدف، سه مولفه مکمل شامل: ارتقاء سطح درک و دانش عمومی، ایجاد شرایط مناسب جهت توانمندسازی ذی نفعان، ارائه رویکردهای مبتنی بر جوامع محلی تعیین شده است (فولادیان و همکاران، ۱۳۹۵).

پروژه بین المللی منارید در حوزه رزین استان کرمانشاه بین سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵ به مرحله اجرا درآمد. از اقدامات انجام شده در این پروژه می توان به مواردی از قبیل؛ کپه کاری، احداث باغ، بندسنگی-ملائی، بند گابیونی و دایک (دیواره کنترل سیل) اشاره نمود. حوضه رزین بیلوار در فاصله ۶۴ کیلومتری شمال شهرستان کرمانشاه با مختصات جغرافیایی 35° و $34'$ و 34° تا $35'$ و $45'$ و 45° تا $47'$ و $12'$ و $47'$ طول شرقی و 34° و $34'$ و $35'$ تا 34° و $42'$ و $27'$ شمالی قرار دارد. این حوزه سرشاخه های از حوزه آبخیز راز آور است که در واقع بخشی از بالادست حوزه کرخه است. مساحت این حوزه حدود ۱۴۶۵۰ هکتار است. سطح جنگل ها، مراتع و اراضی به ترتیب ۴۸۵۵، ۳۱۲۰ و ۶۱۵۴ هکتار می باشد و مابقی مساحت حوزه را برون زدگی سنگی و مناطق مسکونی تشکیل می دهند. روستاهای هدف پروژه منارید در این حوزه عبارتند از؛ روستای سراب شاه حسین، رزین، زامله و سر زامله و بولان می باشند که در تصویر شماره ۱ نمایش داده شده است.

طراحی و مطالعات تفصیلی-اجرایی آبخیز داری حوزه رزین به وسیله شرکت مشاور زرکشت پایدار انجام یافته و گزارشات آن در ۱۱ جلد منتشر شده است (حشمتی و همکاران، ۱۳۹۸).

تصویر (۱) - حوزه رزین در شهرستان کرمانشاه

(حشمتی و همکاران، ۱۳۹۸)

۲-۲- ابزار و روش

در پژوهش کمی حاضر سعی شد با استفاده از روش توصیفی پیمایشی هم بستگی به بررسی نقش پروژه منارید در اعتمادسازی و مشارکت زنان روستایی در پروژه‌های آتی توانمندسازی پرداخته شود. جامعه مورد مطالعه زنان روستایی هدف پروژه منارید بود (N=270) که تعداد ۱۶۰ نفر از آن‌ها با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی ساده مورد مطالعه قرار گرفتند. فن جمع آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه محقق ساخته بود. این ابزار از سه قسمت تشکیل شده بود؛ قسمت اول به بررسی ویژگی های فردی و حرفه ای پاسخگویان اختصاص داشت. دوم و سوم نیز شامل گویه‌های مرتبط با اعتمادسازی پروژه منارید (۱۴ گویه) و مشارکت در برنامه‌های آتی توانمندسازی روستاییان (۶ گویه) بود. لازم به ذکر است که جهت سنجش گویه‌ها از طیف لیکرت ۵ قسمتی (۱= کاملاً مخالفم تا ۵ کاملاً موافقم) طراحی شد. جهت حصول اطمینان از روایی و اعتبار گویه‌های پرسشنامه، تعدادی از صاحب نظران پرسشنامه را بررسی و بازنگری نمودند. بررسی پایایی پرسشنامه نشان داد این ابزار از قابلیت اطمینان بالایی برخوردار می‌باشد (جدول ۱). پس از تکمیل پرسشنامه‌ها از نرم افزار آماری SPSS18، جهت پردازش داده‌های دریافتی استفاده شد. در این پژوهش از تحلیل‌های آماری نظیر: میانگین، بارهای عاملی (اهمیت وزنی)، همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی ساده بهره گرفته شد.

جدول (۱)- پایایی ابزار پژوهش

آلفای کرونباخ	تعداد پرسش ها	ابعاد مورد بررسی
۰/۸۴	۱۴	اعتماد
۰/۷۰	۶	مشارکت

۳- یافته های پژوهش

مروری بر ویژگی های دموگرافیک افراد مورد مطالعه نشان داد میانگین سنی افراد مورد مطالعه ۳۹/۹ سال می باشد و بعد خانوار اکثر آنها ۴ نفر می باشد. از مجموع افراد مشارکت کننده، تنها ۷/۱ درصد سرپرست خانوار می باشند و مابقی سرپرست خانوار نیستند. بر اساس یافته ها، ۷۹/۵ درصد از پاسخگویان متاهل می باشند. هم چنین بررسی ها نشان داد اکثریت (بیش از ۷۰ درصد) زنان مورد مطالعه دارای مدرک تحصیلی سیکل و پایین تر از آن هستند و به ترتیب ۱۵/۴ و ۱۲/۸ درصد دارای مدرک دیپلم و فوق دیپلم و بالاتر بودند. بر طبق نتایج، ۶۲/۸ درصد از این زنان در پروژه های توسعه روستایی شرکت کرده اند که از این تعداد ۲۵/۶ درصد فقط یکبار در این پروژه ها نقش آفرینی داشته اند. از لحاظ میزان آگاهی نسبت به پروژه های توسعه روستایی ۳۲/۱ آگاهی بالایی نسبت به این طرح ها داشته اند و ۲۳/۷ به میزان متوسطی در جریان پروژه ها قرار داشته اند (جدول شماره ۲).

جدول (۲)- ویژگی های فردی و حرفه ای پاسخگویان

سرپرست خانوار	فراوانی	فراوانی نسبی	وضعیت تاهل	فراوانی	فراوانی نسبی
بلی	۱۱	۷/۱	مجرد	۳۲	۲۰/۵
خیر	۱۴۵	۹۲/۹	متاهل	۱۲۴	۷۹/۵
مجموع	۱۵۶	۱۰۰	مجموع	۱۵۶	۱۰۰
مقطع تحصیلی	فراوانی	فراوانی نسبی	سن	میانگین	انحراف معیار
بی سواد	۲۷	۱۷/۳		۳۹/۹	۱۳/۲۶
ابتدایی	۴۶	۲۹/۵	بعد خانوار	مد	--
راهنمایی	۳۹	۲۵/۰	۴	--	۴
دیپلم	۲۴	۱۵/۴			
فوق دیپلم و بالاتر	۲۰	۱۲/۸			
مجموع	۱۵۶	۱۰۰			

در ادامه به بررسی میزان اعتماد پاسخگویان به پروژه منارید پرداخته شد (جدول ۳). به طور کلی یافته ها نشان داد که زنان مشارکت کننده در پژوهش از اعتماد زیادی نسبت به پروژه منارید برخوردارند. در این خصوص مشارکت کنندگان علت این اعتماد را به ترتیب مقبولیت عام در بین تمامی مردم روستا، کسب درآمد بواسطه شرکت در پروژه و فراگیر بودن پروژه و توجه به تمامی اقشار و گروه ها عنوان نمودند. در این خصوص گویه های فن آموزی و مهارت آموزی و حمایت مالی از پروژه های اجرا شده کمترین اعتماد پاسخگویان را به خود اختصاص دادند.

جدول (۳) - بررسی سطح اعتماد پاسخگویان به پروژه منارید

میانگین × وزن	اهمیت وزنی	میانگین از ۵	گویه
۲/۱۱	۰/۴۹	۴/۳۲	اعتماد به پروژه منارید
۲/۳۶	۰/۵۷	۴/۱۵	کسب تجربه مثبت با حضور در پروژه
۲/۴۴	۰/۵۶	۴/۳۶	هم راستایی هدف منارید و عمران و آبادی روستا
۲/۱۱	۰/۴۹	۴/۳۱	شرکت در پروژه در صورت اجرای دوباره
۲/۶۳	۰/۶۷	۳/۹۳	کسب درآمد بواسطه شرکت در پروژه
۲/۳۵	۰/۵۷	۴/۱۲	شفاف بودن تمامی امور
۳/۱۰	۰/۶۹	۴/۴۹	مقبولیت عام در بین مردم
۲/۵۰	۰/۵۶	۴/۴۶	ایجاد اشتغال برای مردم روستا
۱/۵۸	۰/۴۴	۳/۶۰	حمایت مالی از پروژه های اجرا شده
۲/۰۷	۰/۵۰	۴/۱۴	پابندی مسئولان به قول و قرار خود
۲/۴۶	۰/۵۸	۴/۲۴	اطلاع رسانی به موقع
۱/۶۳	۰/۴۳	۳/۷۹	فن آموزی و مهارت آموزی
۲/۴۷	۰/۶۸	۳/۶۳	توجه به تمامی اقشار و گروه ها
۱/۹۹	۰/۶۹	۲/۸۹	مدیریت زمان مناسب در طرح

میانگین کل از $۴/۰۳ = ۵$ و میانگین وزنی $۰/۵۷$

همانگونه که در جدول شماره ۴ مشاهده می شود زنان روستایی پاسخگو در پژوهش بالاتر از حد متوسط (۳/۹۷) حاضرند که در برنامه های توانمندسازی آتی در روستا شرکت کنند. در این راستا گویه های مشارکت در برنامه ریزی، سرمایه گذاری و مشارکت مالی، کمک در ارائه ایده و

فکر جدید بیشترین مقادیر را از آن خود نمودند و گویه‌های برگزاری جلسات در منزل خود و کمک به‌عنوان نیروی کار در پروژه کمتری مقدار را از آن خود نمودند.

جدول (۴)- بررسی وضعیت مشارکت پاسخگویان در پروژه‌های آتی توانمندسازی

گویه	میانگین از ۵	اهمیت وزنی	میانگین × وزن
ارائه اطلاعات مورد نیاز به مجریان پروژه	۳/۸۰	۰/۵۷	۲/۱۷
کمک در ارائه ایده و فکر جدید به مجریان	۴/۰۹	۰/۵۶	۲/۲۹
مشارکت به‌صورت مالی در پروژه	۴/۱۹	۰/۶۳	۲/۶۴
کمک به‌عنوان نیروی کار در پروژه	۴/۰۱	۰/۳۸	۱/۵۲
مشارکت در برنامه‌ریزی‌های پروژه	۳/۶۴	۰/۹۰	۳/۲۸
برگزاری جلسات پروژه در منزل خود	۴/۰۹	۰/۴۷	۱/۹۲

میانگین کل از $5 = 3/97$ ، میانگین وزنی $= 0/58$

قبل از انجام رگرسیون به بررسی مفروضات رگرسیون پرداخته شد. در این راستا برای آزمون نرمال بودن متغیرها، از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. مقادیر به‌دست آمده (آماره آزمون $1/379$ و سطح معناداری $0/6$) فرض نرمال بودن متغیر مشارکت، با سطح معناداری بیشتر از $0/05$ را تایید می‌کند. بررسی استقلال تمامی مشاهدات نیز با استفاده از آزمون دورین-واتسن بر روی باقیمانده‌ها انجام گرفت که مقدار آن $1/76$ به‌دست آمد. با توجه به نزدیکی مقدار آماره آزمون به عدد ۲، فرض عدم همبستگی داده‌های متوالی برای مدل رگرسیونی پژوهش حاضر برقرار می‌باشد. مقدار تلرانس و عامل تورم واریانسی ۱ برای این آماره نشان می‌دهد فرضیه مدل رگرسیونی برقرار می‌باشد. هم چنین نتایج آزمون F نشان داد مدل رگرسیونی با متغیر مشارکت معنادار است. به‌طور کلی بر اساس خروجی‌ها، این مدل به‌خوبی با داده‌ها تطابق دارد و از برازش کافی برخوردار است.

همانگونه که در جدول شماره ۵ مشاهده می‌شود اعتماد زنان به پروژه منارید می‌تواند به‌تنهایی ۵۴ درصد تغییرات متغیر وابسته مشارکت در پروژه‌های آتی توانمندسازی را تبیین نماید. با توجه به نتایج به‌دست آمده از جدول‌های شماره ۶ و ۷ در سطح $0/05$ فرضیه اصلی با ضریب $0/834$ مورد پذیرش و اعتماد بر مشارکت زنان در برنامه‌های آتی توانمندسازی تاثیر مثبتی دارد و معادله

$$Y=0/614+0/834x1$$

رگرسیونی آن عبارت است از:

جدول (۵) - نتایج همبستگی اعتمادسازی و مشارکت در برنامه های آتی توانمندسازی

مدل	R	R ²	R ² _{adj}	Std.Error	دوربین واتسن
۱	۰/۷۴**	۰/۵۴	۰/۵۴	۰/۴۵	۱/۷۵۶

* معناداری در سطح ۰/۰۵؛ ** معناداری در سطح 0.01

جدول (۶) - نتایج آزمون F

مدل	مجموع	df	میانگین کل	F	Sig
رگرسیون	۳۶/۹۷	۱	۳۶/۹۷	۱۸۲/۸۳	۰/۰۰۰
باقیمانده	۳۱/۱۴	۱۵۴	۰/۲۰۲		
کل	۶۸/۱۱	۱۵۵			

جدول (۷) - نتایج مدل رگرسیونی

مدل	ضرایب استاندارد نشده		t	Sig	ضرایب استاندارد شده	
	β	Std.Error			β	
ضریب ثابت	۰/۶۱۴	۰/۲۵۱	۲/۴۴	۰/۰۱۶		
اعتماد (X1)	۰/۸۳۴	۰/۰۶۲	۱۳/۵۲	۰/۰۰۰		۰/۷۳۷

متغیر وابسته: مشارکت در برنامه های آتی توسعه روستایی

۴- بحث و نتیجه گیری

در پژوهش حاضر سعی شد با استفاده از روش توصیفی پیمایشی همبستگی به آزمون فرضیه ارتباط معنادار اعتماد به پروژه منارید و مشارکت در پروژه های آتی توانمندسازی پرداخته شود. برای این منظور با توجه به نقش زنان در پیش برد اهداف توسعه روستایی، این قشر به عنوان جامعه مورد مطالعه انتخاب شدند. بنابراین گروه هدف این پژوهش زنان درگیر در پروژه منارید شهرستان کرمانشاه بودند. مروری بر مطالعات حاکی از آن بود که بی اعتمادی به پروژه های توسعه ای اجرا شده می تواند در مشارکت پایین افراد محلی تاثیر معناداری بگذارد (عناستانی و همکاران، ۱۳۹۱ و اسحاقی و همکاران، ۱۳۹۳ و یاسوری و همکاران، ۱۳۹۵). از این رو به بررسی این فرضیه در میدان عمل پرداخته شد.

بر طبق یافته‌ها مشارکت کنندگان در پژوهش، از مشارکت به نسبت بالایی در برنامه‌های آتی توانمندسازی برخوردار خواهند بود. از آنجایی که میانگین سنی افراد مورد مطالعه ۳۹/۹ سال می‌باشد و نزدیک به ۸۲/۷ درصد آنان نیز حداقل دارای سواد خواندن و نوشتن هستند. لذا بدیهی به نظر می‌رسد که مشارکت آنان نیز در سطح متوسط به بالا قرار داشته باشد. این مطلب توسط (منصوری و همکاران، ۱۳۹۷) نیز مورد تأیید قرار گرفته است. این در حالی است که نتایج (حسن‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۰) نشان می‌دهد زنان بدون همسر تمایل بیشتری به مشارکت در پروژه‌ها دارند که این مطلب مغایر با یافته‌ی پژوهش حاضر می‌باشد. اما با پژوه ردی و اسمیت^۱ (۱۹۷۳) همسو می‌باشد چرا که نتایج پژوهش آنان نیز به این نکته که زنان متأهل بیشتر از زنان مجرد تمایل به شرکت در فعالیت‌های داوطلبانه دارند اشاره می‌کند. هم چنین نتایج یسوری و همکاران (۱۳۹۵) نشان می‌دهد بین میانگین مشارکت زنان با مردان از لحاظ آماری تفاوت معناداری وجود دارد به گونه‌ای که زنان در فرآیند مدیریت روستایی از مشارکت پایین‌تری برخوردار هستند. در تبیین این یافته می‌توان به متفاوت بودن ماهیت مشارکت در دو تحقیق اشاره نمود. در این پژوهش هدف بررسی میزان مشارکت در برنامه‌های اشتغال‌زایی و توسعه‌ای بوده است در حالیکه تحقیق مورد مقایسه، به بررسی مشارکت زنان در مباحث مدیریتی روستا پرداخته است.

نتایج میدانی پژوهش نشان داد زنان روستایی حاضرند در برنامه‌ریزی، سرمایه‌گذاری‌ها، ارائه ایده و فکر جدید در پروژه‌های آتی مشارکت کنند. اما در موارد برگزاری جلسات در منزل خود و کمک به عنوان نیروی کار در پروژه کمترین مشارکت را ارائه خواهند داد. به نظر می‌رسد محدودیت‌های اجتماعی- فرهنگی و توان بدنی ضعیف زنان سبب شده است که آن‌ها این دو گزینه را به عنوان مواردی که کمترین مشارکت را در آینده خواهند داشت انتخاب نمایند.

به‌طور کلی نتایج نشان داد زنان مشارکت‌کننده در پژوهش از اعتماد متوسط به بالایی نسبت به پروژه منارید برخوردارند. در این خصوص مشارکت کنندگان علت این اعتماد را به ترتیب مقبولیت عام در بین تمامی مردم روستا، کسب درآمد بواسطه شرکت در پروژه و فراگیر بودن پروژه و توجه به تمامی اقشار و گروه‌ها عنوان نمودند. در این خصوص گویه‌های فن‌آموزی و

مهارت‌آموزی و حمایت مالی از پروژه های اجرا شده کمترین اعتماد پاسخگویان را به خود اختصاص دادند. این در حالی است که نتایج حیدری (۱۳۹۷) نشان می‌دهد که به هر میزان روی آموزش و مهارت آموزی زنان برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری شود، اثر مستقیم و غیر مستقیم بر روی مشارکت اقتصادی و سیاسی کشورها دارد. از این رو پیشنهاد می‌شود که در برگزاری پروژه های توسعه ای به مساله مهارت آموزی و ارتقاء توانایی های فنی و علمی پاسخگویان توجه لازم به عمل آید تا بدین وسیله بتوان به بالابردن توان درآمدی و در نتیجه مشارکت بیشتر زنان در دیگر برنامه های توسعه ای کمک نمود. در این راستا رئیسی مبارکه (۱۹۹۷) دریافت که دسترسی محدود زنان به آموزش و تمرین مدیریت و نبود آمار و اطلاعات از موانع مشارکت می باشد این درحالی است که در پژوهش حاضر کمترین میزان اعتماد پاسخگویان را به خود اختصاص داده بود.

در پایان، آزمون فرضیه تحقیق نشان داد همبستگی مثبت و معناداری بین دو متغیر اعتماد و مشارکت وجود دارد. از کیا و غفاری (۱۳۸۱) و علیپور و همکاران (۱۳۸۸) نیز دریافتند بین دو متغیر اعتماد و مشارکت همبستگی معناداری در سطح اطمینان ۹۹ درصد وجود دارد. در این راستا نتایج قربانی و همکاران (۱۳۹۴) نشان می‌دهد که سرعت گردش اعتماد و مشارکت می تواند منجر به کاهش هزینه و زمان در امر هماهنگ ساختن افراد جهت انجام فعالیت های جمعی و مدیریت مشارکتی گردد. هم چنین نیز رجبی فرجاد (۱۳۹۴) بیان می‌دارد مشارکت اجتماعی می تواند باعث تقویت همبستگی در شبکه های اجتماعی شود و این موضوع در بلند مدت می تواند منجر به افزایش احساس یگانگی، سعه صدر، کاهش تعصبات قومی و قبیله ای و ... شود. نتایج فتحی (۱۳۹۱) نیز نشان داد با برنامه ریزی در جهت افزایش ابعاد سرمایه اجتماعی، ارتقای سطح مشارکت، اعتماد و انسجام اجتماعی در بین روستائیان باعث افزایش سطح آگاهی و آموزش عمومی، بهبود بهداشت و سلامت، کاهش فقر و افزایش فرصت اقتصادی و سلامت محیط زیست و فراهم نموده و بستر توسعه روستایی را فراهم نموده و گامی موثر در جهت پایداری توسعه روستایی می انجامد. این در حالی است که نتایج فراثلیل مطالعات مشارکت توسط سفیری و تمیز (۱۳۹۰) نشان داد متغیر کسب منفعت مادی با بیشترین ضریب شدت تاثیر، اثرگذارترین عامل بر مشارکت اجتماعی افراد است و متغیر اعتماد در رده های پایین تر قرار دارد.

از آنجایی که در این پژوهش فقط متغیر اعتماد مورد واکاوی قرار گرفته است توصیه می شود که در تحقیقات آتی به متغیرهای زمینه ای مانند: سن، سطح سواد و ... نیز توجه کافی به عمل آید و مولفه های بیشتری به مدل پژوهش اضافه شود. هم چنین لازم به ذکر است که در این تحقیق تنها به زنان توجه شده است و لازم است که موضوع پژوهش از دید مردان نیز مورد واکاوی و تجزیه و تحلیل قرار بگیرد.

منابع

- ازکیا، م. و حسنی راد، ک. (۱۳۸۸). نقش اعتماد اجتماعی در مشارکت مردم در پروژه های توسعه روستایی. **پژوهش نامه علوم اجتماعی**، ۳(۱): ۷-۲۷.
- ازکیا، م. و غفاری، غ. (۱۳۸۰). رابطه بین انسجام اجتماعی و مشارکت اجتماعی سازمان یافته در مناطق روستایی مطالعه موردی در شهرستان کاشان. **فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه**، ۹(۳۶): ۱۷۵-۲۰۶.
- اسحاقی، س. ر.، رضائی، ر.، حجازی، س. ی.، شیری، ن. و قدیمی، س. ع. (۱۳۹۲). تجزیه و تحلیل عوامل موثر بر مشارکت مردم روستایی در پروژه های حفاظت از منابع طبیعی. **تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران**، ۴۴(۳): ۴۶۳-۴۷۱.
- حسن نژاد، م.، کهنسال، م. ر. و قربانی، م. (۱۳۹۰). عوامل موثر بر مشارکت مردم روستاها در گروه های توسعه روستایی: مطالعه موردی پروژه ترسیب کربن در استان خراسان جنوبی ایران. **فصلنامه روستا و توسعه**، ۱۴(۲): ۷۳-۹۱.
- حشمتی، م.، پرویزی، ی.، قیطوری، م.، صانعی، م.، شادفر، ص. و گودرزی، م. (۱۳۹۸). ارزیابی پروژه های اجرا شده آبخیزداری از دیدگاه روستاییان در حوضه رزین استان کرمانشاه. **نشریه علمی-پژوهشی مهندسی و مدیریت آبخیز**، ۱۱(۱): ۱۰۱-۱۱۱.
- حیدری، ف. (۱۳۹۷). نقش و مشارکت زن در توسعه پایدار. **پژوهش نامه حقوق بشری**، ۱۱(۱): ۹۹-۱۱۶.
- رجبی فرجاد، ح.، دانش فرد، ک.، مظاهری، م. م. و شیروانی، ع. (۱۳۹۳). نقش اعتماد عمومی در توسعه مشارکت شهروندان. **مجله مطالعات منابع انسانی**، ۴(۴): ۲۳-۴۶.
- رئیسی مبارکه، س. (۱۳۷۶). تحولات فرآیند مشارکت زنان روستایی در جامعه سنتی به سنتی، نشست زنان، مشارکت، کشاورزی ۱۴۰۰، گزارش چهارم، تهران، وزارت کشاورزی.
- سفیدی، ک.، علی بابایی، الف. و مریدی، م. (۱۳۹۸). عوامل موثر بر مشارکت در برنامه های مدیریت جنگل در جامعه روستایی در شمال ایران. **مجله علوم و فناوری محیط زیست**، ۲۱(۵): ۲۲۰-۲۳۱.

- سفیری، خ. و تمیز، ر. (۱۳۹۰). فراتحلیل مطالعات مشارکت اجتماعی. **مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران**، ۳(۳): ۱۲۳-۱۳۲.
- طالب، م.، میرزایی، ح. و نادری، ع. (۱۳۹۱). ارزیابی نقش مشارکت عمومی در پروژه های توسعه روستایی (مطالعه موردی: ترکیب برنامه ها در مناطق روستایی). **مجله علوم اجتماعی**، ۴(۱): ۱-۱۸.
- علیپور، پ.، زاهدی، م. ج. و شیانی، م. (۱۳۸۸). اعتماد و مشارکت (بررسی رابطه بین اعتماد و مشارکت اجتماعی در شهر تهران). **مجله جامعه شناسی ایران**، ۱۰(۲): ۱۰۹-۱۳۵.
- عنابستانی، ع. ا.، شایان، ح.، جلالیان، ح.، تقی لو، ع. ا. و خسرو بیگی، ر. (۱۳۹۱). تجزیه و تحلیل عوامل ساختاری موثر بر مشارکت روستائیان در توسعه مناطق روستایی مطالعه موردی: شهرستان ایجرود-استان زنجان، **سیستم مدیریت مجلات علمی**، ۱۲(۲۴): ۲۵-۴۵.
- فتحی، س. (۱۳۹۱). تحلیل نقش سرمایه اجتماعی در توسعه روستایی. **جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)**، ۲(۲): ۱۹۵-۲۱۴.
- فتوتی، ه.، برادران، م.، سلمان زاده، س. و غنیان، م. (۱۳۹۱). تبیین نقش مشارکت زنان روستایی در توسعه روستایی (مطالعه موردی منطقه شاوور) در شهرستان شوش. **تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران**، ۲-۴۳(۴): ۶۷۷-۶۹۲.
- فولادیان، م.، کیانی، ب. و کریمیان، ع. ا. (۱۳۹۵). اثر پروژه منارید در توانمندسازی و جلب مشارکت زنان روستایی (مطالعه موردی: روستای کمکوبیه، شهرستان بهاباد، استان یزد). **ششمین همایش سراسری کشاورزی و منابع طبیعی پایدار**.
- قربانی، م.، سالاری، ف.، سعیدی گرغانی، ح. ر. و سنایی، ا. (۱۳۹۴). تحلیل پیوندهای اعتماد و مشارکت اجتماعی در شبکه بهره برداران در راستای مدیریت مشارکتی مراتع (منطقه گرگو-کهگیلویه و بویر احمد). **نشریه علمی پژوهشی مرتع**، ۹(۲): ۱۸۱-۱۹۴.
- منصوری، ط.، فرهادی، ا.، برهانی نژاد، و. ر.، کجایی بیدگلی، ا.، دخت نوابی، ش. و حسین آبادی، ر. (۱۳۹۶). عوامل و موانع موثر بر مشارکت اجتماعی سالمندان. **مجله علوم پزشکی خراسان شمالی**، ۹(۴): ۶۶-۷۳.
- موسوی، س. ج.، اسلامی موزنکلاته، م. م. و خوش فر، غ. (۱۳۹۳). بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و مشارکت ورزشی زنان در جامعه شهری ایران (مطالعه موردی شهر گرگان). **مجله آمایش جغرافیایی فضا**، ۴(۱۱): ۲۱-۴۶.
- یاسوری، م.، رمضان نژاد، ی. و شایان، ح. (۱۳۹۵). سنجش و تحلیل عوامل موثر بر مشارکت مردم در فرایند مدیریت روستایی با تأکید بر شوراهای (مطالعه موردی: شهرستان تالش (دهستان اسالم). **پژوهش-های جغرافیای انسانی**، ۴۸(۱): ۸۹-۱۰۴.

- Aljazzaf, Z. Perry, M. & Capretz, M. (2010). Online Trust: Definition and Principles. Proceedings - 5th International Multi-Conference on Computing in the Global Information Technology, **ICCGI 2010**. 163 - 168.
- Dasgupta, P. (۲۰۰۹). A Matter of Trust: Social Capital and Economic Development. **Revue d'Economie du Developpement**, 14(4): 47-96
- Li, F. & Betts, S. (2003). Trust: What It Is And What It Is Not. **International Business & Economics Research Journal (IBER)**. 2(7): 67-75.
- Nooteboom, B. (2007). Social Capital, Institutions and Trust. **Review of Social Economy**. 65(1): 29-53.
- Reddy, R. D. & Smith, D. H. (1973). Why Do People Participate in voluntary Action? **Journal of Extension**, 11(4): 35-40.
- Shokati Amghani, M., Gholami, H., Shiri, N. & Shabanali Fami, H. (2013). Obstacles of Women Presence in Iranian Rural Management: A Case from Osku County. **International Journal of Agricultural Management and Development**, 3(3): 153-158.
- Upali, P.(2010). Women's Participation in Rural Development. Conference: **12th International Conference on Sri Lankan Studies**, At Open UNiversity of Sri Lanka, Colombo.